

ФАКТОРНИЙ АНАЛІЗ: ТЕОРЕТИЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ РОЛІ ТА ЗНАЧЕННЯ В МОНІТОРИНГУ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ГОТЕЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА

С.М. ГАЙДЕНКО, канд.екон.наук, доц.

А.Д. КРУТЬКО, студентка 2 курсу

Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова

В сьогоденнішніх економічних умовах підприємство змушене самостійно визначати перспективу свого розвитку. Безумовно успішне рішення термінових економічних проблем, залежить, при цьому від розвитку теорії аналізу діяльності, вона дозволяє визначати ефективність економічної діяльності підприємства та виявляти закономірності зміни основних результатів його діяльності. Величина результативного показника діяльності структурних підрозділів і всього виробничого формування залежить від великої кількості чинників, які діють або в певній послідовності, або одночасно, різнонаправлено та з різною силою. Мати різний характер може обґрунтована залежність: ймовірнісний, при якому вплив однієї величини на зміну іншої може мати можливий (ймовірнісний) характер; детермінований, який характеризує залежність результативного показника від чинників: кожному значенню чинника відповідає одне єдине значення результативного показника. Кожний результативний показник залежить від численних чинників, при цьому чим ґрунтовніше розглядається вплив чинників на величину показника, тим точніше результати аналізу та оцінка якості прийнятого рішення. У деяких ситуаціях, без глибокого та всебічного вивчення прямого впливу чинників, не можна виконати обґрунтовані висновки про результати діяльності підприємства. Отже, потрібно звернути увагу на поняття «фінансовий аналіз» і, які його цілі, перш ніж розпочати обґрунтування одного з видів фінансового аналізу, такого як факторний аналіз. Метод оцінки фінансового стану та ефективності роботи господарюючого суб'єкта на основі вивчення залежності й динаміки показників фінансової звітності представляє собою фінансовий аналіз, а також наголосимо, що він має декілька цілей та різновидів, для деталізації побудуємо рис. 1.

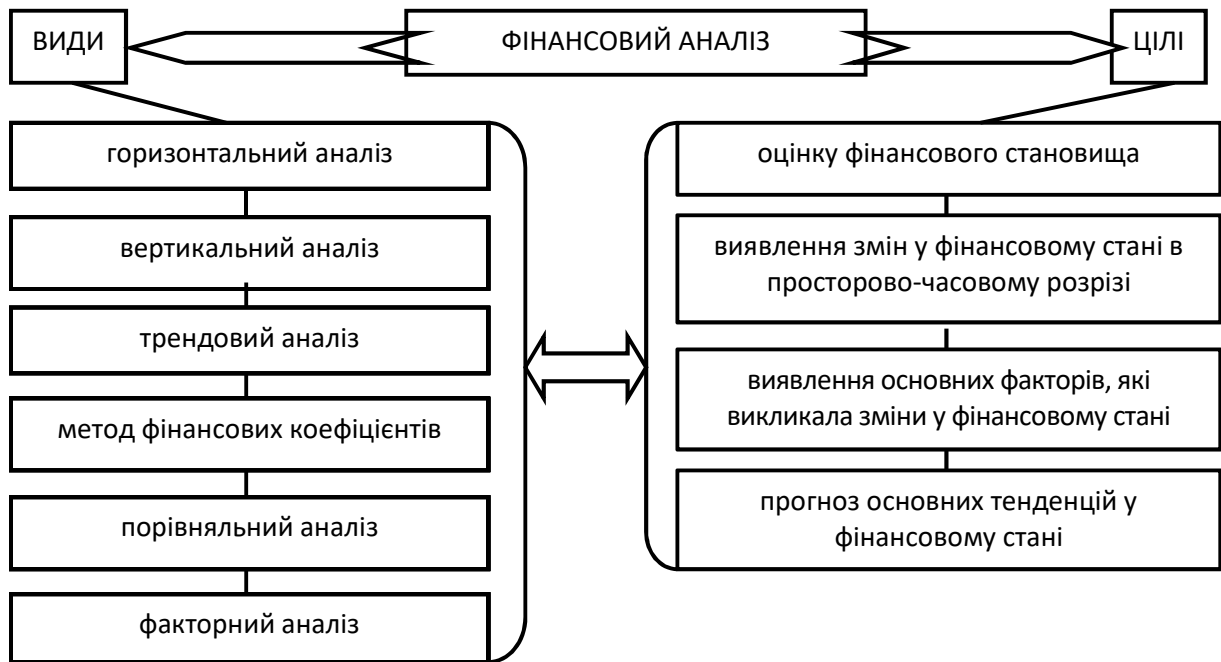

Рис. 1 - Види та цілі фінансового аналізу

Факторний аналіз представляє собою розділ багатомірного статистичного аналізу, який поєднує методи оцінки розмірності безлічі спостережуваних змінних за допомогою дослідження структури коваріаційних або кореляційних матриць. Завданням методу факторного аналізу розглядаючи його з іншої сторони є перехід від реальної великої кількості ознак або причин визначаючих спостережувану мінливість до невеликого числа найбільш важливих змінних чинників з мінімальною втратою інформації. На застосуванні, якої-небудь моделі заснований кожний вид фінансового аналізу, при цьому вона дає можливість оцінити та проаналізувати динаміку основних показників підприємницької діяльності підприємства та виділяють три основних її типи моделей: описові, предикативні й нормативні, як моделі описового характеру виділяють описові моделі, при цьому вони є основними для оцінки фінансового стану підприємства та до них відносяться: побудова системи звітних балансів, подання фінансової звітності в різних аналітичних розрізах, вертикальний та горизонтальний аналіз звітності, система аналітичних коефіцієнтів, аналітичні записки до звітності й засновані на використанні інформації бухгалтерської звітності.

Моделі передбачаючого характеру характеризуються предикативними моделями, при цьому вони використовуються для прогнозування доходів підприємства та його майбутнього фінансового стану й найпоширенішими з них є: моделі ситуаційного аналізу, розрахунок точки критичного обсягу продажів, моделі динамічного аналізу (жорстко детерміновані факторні

моделі та регресійні моделі), побудова прогнозних фінансових звітів. Фактичні результати підприємницької діяльності підприємств з очікуваними, розрахованими по бюджету дозволяють порівняти нормативні моделі, при цьому вони використовуються в основному у внутрішньому фінансовому аналізі та їхня сутність обґрунтовується встановленням нормативів за кожній статті витрат за технологічними процесами, видам виробів, центрам відповідальності та ін. й аналізом відхилень фактичних даних від цих нормативів. Отже, важливе місце в методології фінансового аналізу займають моделювання та аналіз факторних моделей, при цьому констатуємо, що функціонування будь-якої соціально-економічної системи, до яких відноситься й готельне підприємство, які відбуваються в умовах складної взаємодії комплексу внутрішніх і зовнішніх чинників. Чинником називають причину, рушійну силу якого-небудь процесу або явища, яка визначає його характер або одну з основних рис.

Факторний аналіз виступає одним з найґрунтовніших методичних рішень в аналізі господарської діяльності готельних підприємств для прийняття рішень. При цьому він характеризується визначенням впливу чинників на результат і для керівників він виступає, як додатковий аргумент, додатковий «кут зору». Застосування факторного аналізу, з точки зору доцільності полягає в тому, що як відомо, аналізувати можна всі й нескінченно. Зазначимо, що доцільно на першому етапі реалізувати аналіз по відхиленнях, а там де це потрібно та виправдано обґрунтувати застосування факторного методу аналізу. Констатуємо, щоб зрозуміти, що відхилення «критичне» досить у багатьох випадках простого аналізу по відхиленнях, і коли зовсім не обов'язково знати ступінь його впливу.

Різні напрямки його обґрунтування представляють основні завдання факторного аналізу, при цьому для деталізації побудуємо наступну блок-схему (див. рис. 2).

Рис. 2 - Завдання факторного аналізу

Однак на практиці пофакторний аналіз застосовується рідко в силу декількох причин:

I) реалізація даного методу вимагає деяких зусиль і специфічного інструменту, тобто програмного продукту;

II) у підприємства є інші «вічні» першочергові завдання.

Зазначимо, також, що дуже гарно, якщо він «вбудований» у фінансову модель, а не є абстрактним додатком, при цьому в загальному випадку можна виділити наступні основні етапи факторного аналізу, які для наочності побудуємо у вигляді рис. 3.

Рис. 3 - Етапи факторного аналізу

Таким чином, відбір чинників для аналізу того або іншого показника здійснюється на основі теоретичних і практичних знань у конкретній галузі, при цьому звичайно виходять з принципу: чим більший комплекс чинників досліджується, тим точніше будуть результати аналізу. Зазначимо, що разом з тим потрібно мати на увазі, що якщо цей комплекс чинників розглядається як механічна сума, без обліку їхньої взаємодії, без виділення головних, визначальних, то висновки можуть бути помилковими. При цьому в моніторингу підприємницької діяльності готельного підприємства взаємозалежне дослідження впливу чинників на величину результативних показників досягається за допомогою їхньої систематизації, що є одним з основних методологічних питань даного дослідження.